

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч.
И Ю Н Ъ
4
СУББОТА
№ 130 (4614).

Өртээ 20 көп.

Ажылчы чоннар депутаттарының алдыгы област Совединиң сессиязын чымдырар дугайында (1 арын).

Коммунист күш-ажылдың бригадаларының болгаш шалыпчыларының чарыжыны мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралына Н. С. Хрущевтуң чугаазын ном кылдыр парлап үлдүргөн (1 арын).

ВЦСПС-ТИҢ ПРЕЗИДИУМУНДА: Эмчи хуудустарын тыпсып турарында четпестерни узуткаар (1 арын).

Англияның Москвада делгелгезип партианың болгаш чазактың удуруткучулары деген (1 арын).

УЛУГ СОРУК КИРИШКИН: А. Сандым. — Улам күженишкенинн ажилдаар мен (1 арын).

ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА (1 арын).

Дилим болгаш эрес-маадырлыг чоруг дөш (1 арын).

КҮРҮНГЕ — ХӨЙ ДҮК! — Ленин аттыг колхозта (2 арын).

Н. Канчыр-оол. — Баштайгы хуниерде (2 арын).

К. Хертен. — СЭКП ТБ-ның Пленумунга уткуштур (2 арын).

О. Мандарый. — Корүддеге белеткед (2 арын).

РАССКАЗ: — К. Аранчаа. — Орук олчазы (2—3 арыннар).

ЧЕДИ ЧЫЛДЫҢ КИЖИЛЕРИ: Ш. Нүмүгет. — Саанчы кимс (3 арын).

КНО-нуң Айыыл чок чорук Чөвүлелинде (4 арын).

КОММУНИСТИК КҮШ-АЖЫЛ ДЭЭШ ЧАРЫШТЫ УЛАМ КАЛБАРТЫЫЛЫ!

«...Социалистик чазартылгаларны эгелевишаан, кедизинде барып ол чазартылгаларны угадырарып турар эчис сорулган, чогуу-на харын коммунист нийтелиди тургузарынын сорулгазын боттарыныстың мурну-вусна тодаргай тургузар ужурулг бис».

Коммунист күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дөш чарыштын мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының резолюциязын болгаш Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарына ол чөвүлел хуралдың киржикчилериниң кыйгырынын бистиң областың үлетпүр бугурууге, транспорт, тулуг черлериниң, эр, херэжен ажил чынары, көдээ ажил-агыйынын ажил-ишчилери изил-биле деткип турар. Туранның райүлетпүр комбинатының, Кызылдың даараналта комбинатының, ыяш заводунуң болгаш еске-даа бугурууге черлериниң коллективтери Бүгү-эвилел чөвүлел хуралына эш Н. С. Хрущевтуң төөгүлүг чугаазын, чөвүлел хуралдың киржикчилериниң кыйгырынын танышкан, бо чылдың баштайгы чеди айларының планын СЭКП ТБ-ның июль Пленумунда ажыттынар хувиңге чедир күүседириң хулаэниң, коммунист күш-ажыл дөш чарышты улам калбартып туралар.

Коммунист күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дөш чарыштын мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының резолюциязын болгаш Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарына ол чөвүлел хуралдың киржикчилериниң кыйгырынын бистиң областың үлетпүр бугурууге, транспорт, тулуг черлериниң, эр, херэжен ажил чынары, көдээ ажил-агыйынын ажил-ишчилери изил-биле деткип турар. Туранның райүлетпүр комбинатының, Кызылдың даараналта комбинатының, ыяш заводунуң болгаш еске-даа бугурууге черлериниң коллективтери Бүгү-эвилел чөвүлел хуралына эш Н. С. Хрущевтуң төөгүлүг чугаазын, чөвүлел хуралдың киржикчилериниң кыйгырынын танышкан, бо чылдың баштайгы чеди айларының планын СЭКП ТБ-ның июль Пленумунда ажыттынар хувиңге чедир күүседириң хулаэниң, коммунист күш-ажыл дөш чарышты улам калбартып туралар.

Коммунист күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дөш чарыштын мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының резолюциязын болгаш Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннарына ол чөвүлел хуралдың киржикчилериниң кыйгырынын бистиң областың үлетпүр бугурууге, транспорт, тулуг черлериниң, эр, херэжен ажил чынары, көдээ ажил-агыйынын ажил-ишчилери изил-биле деткип турар. Туранның райүлетпүр комбинатының, Кызылдың даараналта комбинатының, ыяш заводунуң болгаш еске-даа бугурууге черлериниң коллективтери Бүгү-эвилел чөвүлел хуралына эш Н. С. Хрущевтуң төөгүлүг чугаазын, чөвүлел хуралдың киржикчилериниң кыйгырынын танышкан, бо чылдың баштайгы чеди айларының планын СЭКП ТБ-ның июль Пленумунда ажыттынар хувиңге чедир күүседириң хулаэниң, коммунист күш-ажыл дөш чарышты улам калбартып туралар.

Ажылчы чоннар депутаттарының област Совединиң алдыгы сессиязын чымдырар дугайында

Ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединиң күүсекти комитети област Совединиң VI сессиязын 1960 чылдың июнь 29-та Кызыл хоорайга чымдырар деп шийтирлээни.

Сессияга чугаалажып көөрү-биле Област капитал тудугтуң чоруп турарының дугайында айтырыгы облсоветтиң күүсөкү саналдап кирип турар. Бо айтырыгың талазы-биле областың план комиссиязының даргазы эш Н. Е. Томияниниң, ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң күүсөкүмунуң даргазы эш С. Х. Кривыйның, ажылчы чоннар депутаттарының өвүр район Совединиң күүсөкүмунуң даргазы эш А. Б. Семис-оолдун болгаш ажылчы чоннар депутаттарының Чөөн-Хемчик район Совединиң күүсөкүмунуң даргазы эш Д. М. Ондарың илеткедериң дымнаар.

Ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединиң күүсөкүмунуң коммунист күш-ажылдың бригадаларының болгаш шалыпчыларының чарыжының мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралына Н. С. Хрущевтуң чугаазынын ном кылдыр парлап үлдүргөн

Эш Н. С. Хрущевтуң «Тайбының херээн тургузуку күш-ажыл-биле ыжылгаар, капитализм-биле экономикти чарышка тилгеледи хандырар» деп чугаазын куруениң политиктиг ном үндүрер чери ном кылдыр үндүргөн.

ВЦСПС-тиң Президиумунда Эмчи хуудустарын тыпсып турарында четпестерни узуткаар

Тур када ажил кылдыр аргалынын чидиргени канчаар шийтип илереди турарында болгаш эмнелге-профилактика албан черлеринде эмчи хуудустарын тыпсып турарын ВЦСПС болгаш профвизилдериниң чөвүлелдери ралык камгалап орган нары-биле кады хынап көргөн. Хынаада үезинде шыгымы четпестер илереттинген. Дыла хөй эмнелгелерде, поликлиникаларда, диспансерлерде ажилдаар арганын чидирген чоруктуң хемчээли, байдалын болгаш үргүлүлүддин тодардырынга чарыжыны кылдып турар.

ПАРТИЯНЫҢ БОЛГАШ ЧАЗАКТЫҢ УДУРУТКУЧУЛАРЫ АНГЛИЯНЫҢ МОСКВАДА ДЕЛГЕЛГЕЗИН КӨРГӨН

Майның 2-де политехниктиг институтка Англияның «Пластиктиг бугуруучу үлетпүрдү» деп делгелгези ажыттыларынын мурнуу чарыжында аааа эштер Н. Г. Игнатов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, Н. С. Хрущев, Д. С. Короченко, А. П. Кириленко, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысы, ССРЭ-нин Курслан Даргазы В. Н. Новиков, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Курнениң эртем-техниктиг комитетиниң Даргазы К. Д. Петухов, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Химия талазы-биле күрүне комитетиниң Даргазы В. С. Федотов олар барып чорааннар.

Великобританияның ССРЭ-де элчин сөр Патрик Райли, элчин чериниң ажилдакчылары, англи тускай эртемчилер—«Империал Кемик Индастрис» фирманың төлөөлекчилер Коммунист партияның болгаш чазактың удуруткучуларын уткааннар.

Ол фирманың төлөөлекчиси Джон Своллоу тайлыбыр кылдып турган.

Н. С. Хрущев ону көргөниң соода делгелгениң организацияларына өөрүп четтиргени илереткен.

(СЭТА).

Улуг сорук киришкин

Улам күженишкенинн ажилдаар мен

Тываның септелге-механика заводунга 1956 чылда бөдүүн көчөгөр болуп ажылдап эгелээн мен. Коммунист күш-ажыл бригадасы деп белик ат дөш социалистик чарыш бистин заводка непертеп эгелээри-биле чергелештир, тускай мергежилди чедип алырын шийтирлээм мен.

Заводтун дирекциязынга болум күзелим илередип келпириме меня шуткугү ленинге дузалыкчы ажилчыны кылдыр төмүлээн. Ам шойну болум чазаксаан шуткуп турар апарган мен. Меңээ шуткукту деп атты коммунист күш-ажыл бригадаларының болгаш шалыпчыларының чарыжының мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының эгелээриң мурнуу чарымында тывыскан. Ычанга мен анда өөрүп турар мен, чүге дээр-ге, күш-ажылчы сорулгамны күүседиңиң күш-ажыл бригадасы деп белик ат дөш социалистик чарыш бистиниң дөштүрүсү өрткен чылдың дөштү айларында боаарга бо чылын шойну 1 млн. 260 муң тонна хөйну бүдүргөн. «Далайга дымды немере»— деп үлөгөр чугаа бар, бистиниң заводтун шой шуткукчуларының кылгылары бистини чуртувустуң ияни үлетпүр продукциязынга немерде азүдени берип турар. Анда база өөрүп турар мен.

Коммунист күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчылары деп ат дөш чарыштын мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралына Н. С. Хрущевтуң чугаазын бүгү совет кижилер-биле кады деткип турар мен. Бүгү чурттарың улустарының кичээнигиң хаара тудуп турган Париж чөвүлел хуралын болдуруу болгаш «АКШ-тың агрессия бөлүктөринеге база катап күштүгү согушту Никита Сергеевич таварыштырган.

— Коммунист күш-ажылдың тинилгезинге чеде бээр бис—деп Владимир Ильич Ленинниң чугаазы бисти хун бүрү сорук кирип турар. Коммунист күш-ажылдың шалыпчымы болуп дөш бодумнуң мергежилем бедидип, кызымаккай ажилдаар мен.

А. САНДЫМ.

Коммунист күш-ажыл бригадалары болгаш шалыпчыларының чарыжының мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралына Н. С. Хрущевтуң чугаазын ном кылдыр парлап үлдүргөн (1 арын).

ВЦСПС-ТИҢ ПРЕЗИДИУМУНДА: Эмчи хуудустарын тыпсып турарында четпестерни узуткаар (1 арын).

Ажылчы чоннар депутаттарының алдыгы област Совединиң сессиязын чымдырар дугайында (1 арын).

Коммунист күш-ажылдың бригадаларының болгаш шалыпчыларының чарыжының мурнакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралына Н. С. Хрущевтуң чугаазын ном кылдыр парлап үлдүргөн (1 арын).

ВЦСПС-ТИҢ ПРЕЗИДИУМУНДА: Эмчи хуудустарын тыпсып турарында четпестерни узуткаар (1 арын).

Англияның Москвада делгелгезип партианың болгаш чазактың удуруткучулары деген (1 арын).

УЛУГ СОРУК КИРИШКИН: А. Сандым. — Улам күженишкенинн ажилдаар мен (1 арын).

ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА (1 арын).

Дилим болгаш эрес-маадырлыг чоруг дөш (1 арын).

КҮРҮНГЕ — ХӨЙ ДҮК! — Ленин аттыг колхозта (2 арын).

Н. Канчыр-оол. — Баштайгы хуниерде (2 арын).

К. Хертен. — СЭКП ТБ-ның Пленумунга уткуштур (2 арын).

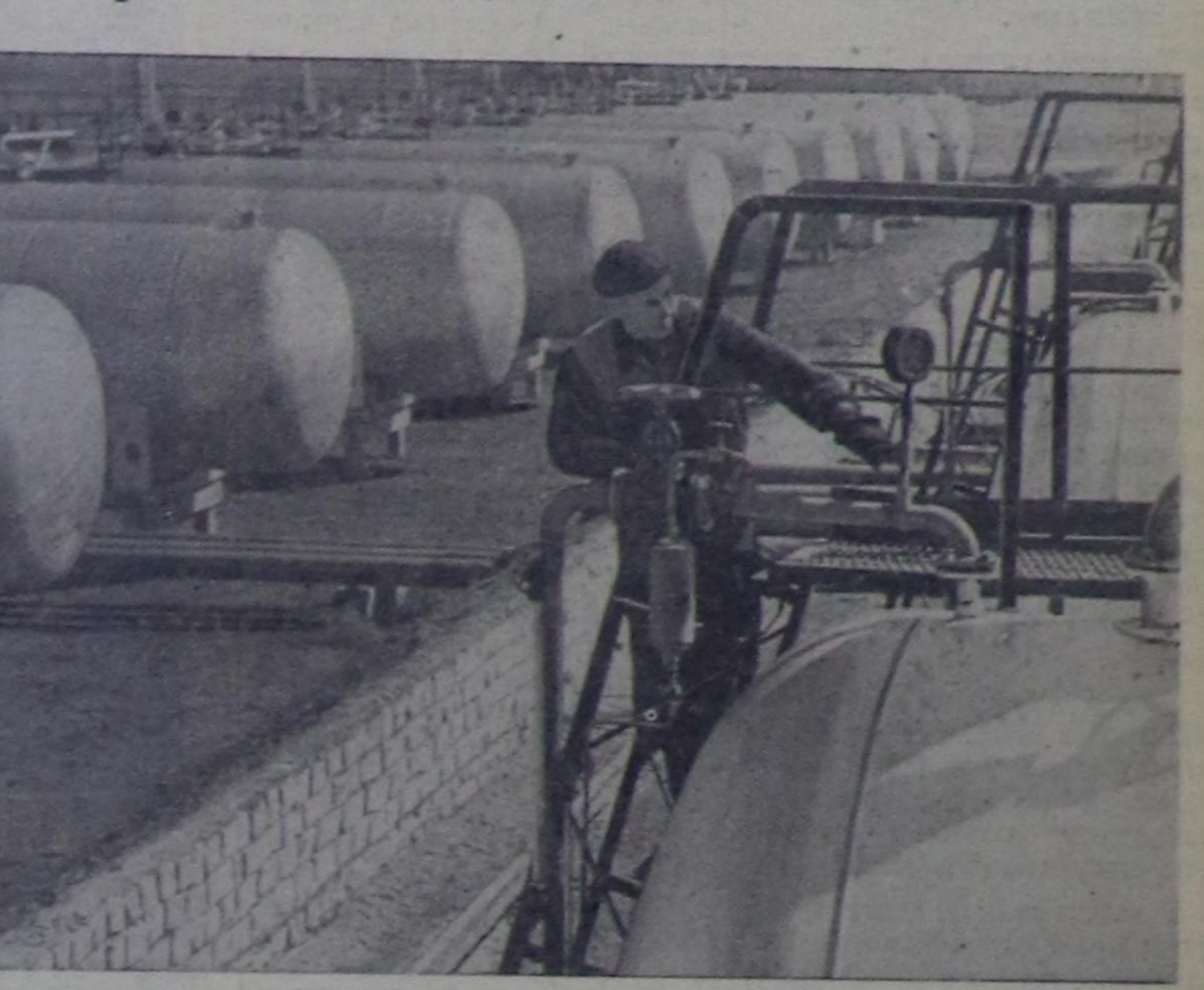
О. Мандарый. — Корүддеге белеткед (2 арын).

РАССКАЗ: — К. Аранчаа. — Орук олчазы (2—3 арыннар).

ЧЕДИ ЧЫЛДЫҢ КИЖИЛЕРИ: Ш. Нүмүгет. — Саанчы кимс (3 арын).

КНО-нуң Айыыл чок чорук Чөвүлелинде (4 арын).

Татар АССР-ниң 40 чыл оюнга

Татар АССР. Республиканың тывш черлери хуниерде миллион-миллион нефть газын казып тып турар. Чоокчу чылдарда ону бугуруу дыма көвүдээр. Нефть газын Миннибаевскиниң газобензин заводу болбазы-радып кылдыр. Оон дүн-хүн дургузууда чүс-чүс тонна химиктиг чиг этти сөөртүп чорудуп турар. Чурукта: Миннибаевскиниң газобензин заводунан ол газдык кезип савалаттылып турар чери. Фото Б. Мясниковту. СЭТА-ның фотохрониказы.

ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА

ОБЛАСТЫҢ НОЛХОЗТАРЫНДА БОЛГАШ СОВХОЗТАРЫНДА ХОВУ АЖЫЛДАРЫНЫҢ ЧОРУП ТУРАРЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА МЕДЭЭ (1960 чылдың июнь 1-ге чедир планга удур күүсеткени хуу-биле)

Районнар	Бүгү культу-туралар	Оон иштинде тараа культу-ралары	Карто-фель	Кукуруза
Каз-Хем	100,6	106,0	61,3	48,6
Танды	99,9	103,5	81,2	122,2
Бин-Хем	99,9	102,7	74,1	96,7
Тес-Хем	99,8	99,9	90,9	96,7
Барыш-Хемчик	98,8	101,1	71,2	132,6
Чал-Хөл	97,9	101,1	67,1	61,2
Бай-Тайга	97,0	106,8	88,0	77,0
Чөөн-Хемчик	95,9	102,2	74,2	78,5
Сут-Хөл	94,2	102,2	51,2	49,7
Току	93,2	170,0	85,7	—
Улуг-Хем	85,4	98,4	76,0	84,1
Эрлин	76,9	113,9	91,3	70,0
Өвүр	76,5	114,0	—	—
СОВХОЗТАР:				
«Тинилеге»	109,6	107,4	100,0	100,0
«Межегей»	101,5	101,9	90,0	100,0
«Элегес»	100,8	99,4	104,0	103,7
«Барлык»	95,7	104,5	60,0	100,0
«Ызыл партизан»	93,4	103,5	106,0	93,3
«Өвк»	93,0	100,0	100,0	128,6
«УТКА 25 чыла»	73,3	100,0	30,0	54,0

Сталин аттыг колхозта

Бай-Тайга районунуң Сталин аттыг колхозу 140 га кукурузаны кур черге тарып дооскан. Ол черниң дажын аштарыга колхозтун тулуг бригаданың кечигүнери, Бай-Тайга ортумах школазының өреникчилери болгаш башкылары эки ажилдааннар.

Тракторист Байыды кукуруза олутурунга илдепкей ажилдап, хүнде ийи норманы күүседип турган.

Суггарылга эгелээн

Сут-Хөл районунуң «Иштин» колхозу кукурузаның тарылызын суггарып берип, кукурузаның тарылыгына кукурузаның чыгың ажаалдамын чорудуп эгелей берген. Колхоз 25 га черге картошка олутурун планга кукуруддиңкен.

Тараань уңужу чаагай

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле) Часкы хову ажылыны организавтыг, агротехниктиг негелдээр бугуруу белик делгеле чорутканында Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхозтун шөлдериңде арте чашкан тарааньларын бисти хун бүрү сорук кирип турар.

Колхоз бо чылын 2992 гектар тараань кукурузанын планга ыракты амыр күүсеткен. Картофельди 30 гектарда, кукурузаны 225 гектарда олутурун. Ногаа болгаш мал чени кукурузаларың тарылга планын база күүсеттинген.

Колхозчу тарааньлар боттарының хымичалыг күш-ажылынга бугурулди. Олар чеди чылдың ийги—1960 чылда байлак дужутту өстүрүп, Төрөн чуртка улум-на хөй, эки шынарлыг тарааны белеткээрине чагыс өп-сеткалдыг ажилдап турар.

ДИДИМ ВОЛГАШ ЭРЕС-МААДЫРЛЫГ ЧОРУУ ДЭЭШ

Бо чылдың май 1-де Совет Эвилелиниң кызыгаарыңче хоралакчы сорулгамы шургууп кирген америк шпильон ужудукчу тударыга киргүстөп дидим болгаш эрес-маадырлыг чоругу дөш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму 1960 чылдың май 30-теги Чарымы-биле Свердловск областың Бельярек районунуң Поварья суурда пенсионер Петр Ефремович Асабиниң, Свердловск областың Бельярек районунда Косулин совхозтун чоллачымы Владимир Павлович Суриини, ол-ла совхозта склад ажилчыны Анатолий Федорович Череминини болгаш база ол совхозтун чоллачымы Леонид Алексеевич Чумакинни «Эрес дидим чорук дөш» деп медаль-биле шагнаан.

Чурукта: Коммунист күш-ажылдың шалыпчысы дөш делгелешип турар ажилчылар А. Сандым биле (оң тараалында) М. Омчуланың хуралдың материалда-рыны номчуп ораар. Фото С. Маадымын.

Күрүнеге—хөй дүк!

Ленин аттыг колхозта

БОК-ЧЫРАА. (Телефон-биле). Улуу-Хем районун Ленин аттыг колхозу бо чылым ховуң кыргыздыкын организастиг чорудуп турар. Июнь 1-ге чедир 3893 хойну кыргаан, мынаарга хөй бүрүзүндөн ортуу маа-биле 1,5 кг дүк алынган. Ол мышка 617 шүкүндө 308,5 кг чөктү ажаап алган.

Колхозтун кыргымыр 2100 ажыг хөв ам-даа кыргыттырмаан. Оларнын дүгүн чоокку хүннерде чидирит чөк-ка кыргып алыры дөш 6—6 тачыларлыг ийи агрегаттар, хол хачыларлыг 20 ажыг киж иж ажаллап турар.

Ол-да районун Ленин аттыг көдө ажыл-агый артелиниг кечигү-нү Монгуш Манзырыкчы колхозтун хөй малын ийи чыл чедир кадарып турар.

М. Манзырыкчы өрткөн күзүн бир кодан эр хураганарны хүлөп алгаш, оларны өки ажаап, менди кыш ажырган, 400 ажыг баш ирчигештерин кыргыздыкын чоокта чаа чоруткан. Ол коданан бир башка овааштыр ортуу-биле 1,5 кг дүк алынган. Хөйжү М. Манзырыкчы күсүк кыргызды-биле кады бир баштан дүк кыргыздыкын 2 кг чедирер соруганы салган ажылап турар.

Баштайгы хүннерде

Танды районда «Совет Россия» колхозу бо чылым хөй кыргыздыкын багай өвөс белеткенен. Владимирова суурунун чанында турум кыргыздыкын пунктузун кылган, мына 12 хачыларлыг агрегат белең. Оон мыай хөй фермазынын коданарын өрткөн кыргымыр 4 хачылыг агрегат база бар.

Колхозтун бо чылым кыргымыр хөв 4250 ажыг турар. Ону чүгө ийи агрегат кыска үдө бүрүн кыргып четтикпес. Мычангаш мына хол хачыларлыг зөөлөларын чер-черде база организастип тургускан.

Кыргыздыкын майнын сөөлү хүннеринде өгөлей берген. Чыжаэ, эш Кошчаштайнын кадамында 45 бүдүрүкчүлөр бар. Ажаалда, азыралы өки бол-

ганымдан хүр чыл ашкан малдын продуктудуу база бедик болур. Чыңге дүктү өз кошкарларнын бирөөндө-не 7,2 кг. а бүдүрүн дүктүлөрүнүн бирөөндө-не 3,5 кг дүктү кыргаан.

Колхоз баштаар чери кыргыздыкын ажылын чедирештерин чорудар соругу-биле күштү болгаш техниканы баш бурунгаар планнап тургускан, ону харымылаар кижилерни база түс бүрү быжылаан. Чыжаэ, Каскал, Машпанниг девискээринде 750 хире хойну көжөр агрегат, а оон өске 3500 хире хойну Владимирова пунктузу кыргымыр. Ажыктын баштайгы хүннери багай өвөс түнөөлөрүн көртүзүп турар.

К. МАНЧЫР-ОЛ.

Монгуш Ойдуң-оол бөдүңүгө бүдүрүлгө ажыл-чорудулганын хөй-нияти даалгалар-биле дүүштүрүп турар. Ол, «Тыва даг дүгү тудуунун» Чыргакында маш белеткел черинин ажылчыларын комитетинин даргазы. Ишиг ужураар «Дружба» деп кирээниг моторизан болуп ажылдап, ээлчегде 43 кубометр ортуна 70—80 кубометри көшүп турар.

Чурукта: Монгуш Ойдуң-оол.

Фотоз В. Лутновтуу.

СЭКП ТК-нын, Пленумунга уткуштур

Коммунистг партиянын Топ Комитетинин ам болур Пленумунга күш-ажыкты белеткиг ужуражыр дөш Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозунун Туранда Кызыл туштук сүт-баран фермазынын малчынары ийи дакыр күженишкенин ажылдап турар.

Фермазын коллективни саар инектинин ажаалда чегерилгезин эки-жидип тургаш, чыл өгезинден бээр майнын төнүзүңгө чедир инициатива-биле 164.900 кг сүттү, а бир саар инектен 1.955 кг сүттү саап алган. Эрткен чылдын бо үеи-биле деңнээрге бир саар инектен сүт саалдамы 160 ажыг кг көвүздөн. Мында он саачылар ажылдап турар. Оларнын дөдүңгө алган хүлөөлөрин күүсетпей турар киж чок.

Саачыларнын аразында калбарган социалистг чарыштын биригидиреңге олобаста сурагашан дүжүжүлалды саачы Серафим Егоровна Баукова чоруп, беш ай дүжүжүдө бөдүңгө быжылаан 15 инектинден 21 тонна, бир саар инектен-не ортуу маа-биле 1250 кг сүттү Төрөөн чуртка берген. Ол мышка Сат Саара бир инектен 1150 кг, Маады Бачи-уруг 1000 кг, С. Соор 1125 кг сүттү саап ап, сүт саалдынага бедик көртүзүлгө чедип алганнар.

Фермазын малчынары төрөөн

инектерин бызааларын өчө-менди ап, семис, шыраак кыдыр өстүрүп турар. Төрөөн 100 инектен 97 бызааларын камгалап алганнар. Эки ажаалда, чегерилгезин ачызында бир бызаанын дүн-хүнде деңи не-меддеи 600—700 грамм, а чамдыкта 850 грамм чедип турар. Мал ажылынга мыак Дома Родионова Завлоова ажаап, азырап турар 40 бызааларнын бирөөндө-не овааштыр дүн-хүнде 850 грамм деңи не-меддеин ап турар. Ол мышка бызаа ажаакчылары Гарина, Зайцева олар өки көртүзүлгөргө ажылдап турар.

Ол фермада инектини саарынын, чегерилгезин, ажаарынын, суггараынын болгаш олардыкынын шыгымын хүн чуруму тургустунган.

Инектини саар өйү четпезде ийикпе, азы озаалдып саар болза сүдүн орту эдип бөрбөйи, харын ону кудуладыптар чүвө-дир. Мычангаш түс-түс инектини саар үезин бычын-да озаалдып болбас. Чаа төрөөн инектини өмин чымыг сүт-биле чүп, чымчадыр итуулушаан, хүнде 4—5 катан саары бистиң саачыларынын чыгымын бөрү берген—деп муракчы саачы эш Баукова чугаалап турар.

Чай дүжүп келди-ле дөш инектини чемиден чарып болбас, бистер инектини ам-даа силос-биле,

сула, арбай далганы-биле холуксаалдыг чегерип турар бис. Чылдын дөрт өргөндөнде чөм чип өөрөңгө инектерге чөм бөрбөйи бар болза сүдүн дөраан-на кудуладыптар деп чүвөни өрткөн чымчадыр практика-зындан бузурөң бис—деп ферма өргөлекчизи эш Доронин чугаалап турар.

Сүт саалдынын көвүдөринге инек кадарчылары Кыргыс Хуурак, Кыргыс Шагыр улуз саалдыны чедирип келген. Олар өки оларыг черлерин шилип чораш, инектини кадарып турар. Инектини хүнде 3 катан суггарып турар. Оң-биле кады дүнеки кадатты база чорудуп өгөзөң.

Май айда сүт саалдынга Сат Саара тилекчи болган. Ол чүгө майда бөдүңгө быжылаан бөдүк инектинден 5400 кг сүттү, а бир саар инектен 250 кг сүттү саап алган. Ол чыл өгезинден бөрү 19 тонна сүттү саап ап, бир саар инекте онааштыр 1100 кг сүттү салган.

«Кызыл тараачын» колхозтун Туран фермазынын малчынары малдып уксазын экижидер ажыкты кол күчөөңгөй өлгөн. Фермада саар инектини сикменталь уксаалыг бу-галар-биле эдериттерин план бу-галар чорудуп турар.

Фермазын ажаалдакчылары бо чылым инициатива-биле 363 тонна сүттү бүдүрерин, бир саар инектен 2500 килограмм сүттү саап алырын, 100 төрүүр инектен 97 бызааны камгалап алырын хүлөөңгөш, улам күженишкенин ажылдап турар.

К. ХЕРТЕК.

КӨРҮЛДЕГЕ БЕЛЕТКЕЛ

Бот-тымынгыр уран чүүл бөлүгүнүн киржикчилери айыткан шагында клубка чыгып келгенер. Оларнын аразында ферма өргөлекчизи Биче-оол, тудузчу Саян-оол, эски ажилдакчы Роза Чооду, библиотекарь Сарыг-оол, колхозчу механизаторлар Тавыа, Кара-Күске, колхозта сурагыч ыраакчы кыс Шермаа, агроном Кузык, башкы Юндеш-оол болгаш оон-даа өскөлөр бар болду.

Бөрүдөгө четке каш-ла чокулар артак. Берт-дагылар шынчымын-ла белеткенен-дир деп улуу магадаар кылдыр көрүдөгө солун номерлерден чедире бер-дир. Инициатива номер бүрүзүңгө-ле шудургу өргөлекчизинер, аштер!—деп, улуу өргөлекчизи эш Чорбаа мыда чымылганарда өрткөн чугаалады.

Репетиция өгөзөң. Ужөн кижигиркиччилер ийи иры бөлүү «Элү Ленинге мактал», «Тыванын чымы» деп ырларын ырлаштылар. Көдө клубтун бот-тымынгыр уран чүүл бөлүгүнүн киржикчилери көрүдөгө кым, кадыг номерни күүсөдирин шагда-ла шилип алган, ам оң шынчымы белеткелни чорудуп турары ол. Көрүдөгө Саян-оол биле Роза Чооду шөдүлүгү кожамыктарын ырлажыр, Биче-оол саачылар дөдүңгө бөдүңгө чогааткан шудунуң нокумуру, таңы бөлүгүнүн киржикчилери солун таңымы күүсөдирлер. Ол мышка тыва, орус, моор ырлар болгаш таңымы көжөгөйгө ши, чылдыг көжүжүлөргө көртүзүп дөш өске-даа солун номерлерни көрүдөгө эскерер.Тес-Хем районун Ленин аттыг колхозта Берт-Даг көдө клубтун бот-тымынгыр уран чүүл бөлүгүнүн киржикчилери өлкөсүгө киржир өрге дөш белеткелни турарлар.

Көдө клубтун бот-тымынгыр уран чүүл бөлүгүнүн ажылынга Ленин аттыг колхозтун баштаар чери (даргазы эш Биче-оол) болган колхозта партия, комсомол организастилары бөттү дуааны чедирип турар. Бот-тымынгыр уран чүүл бөлүгүнүн киржикчилеринин концертте кедер хестерин кылдытыр пөс материалы садып алыры-биле 20 муң ажыг рубльди үндүргөн.

О. МАНДАРЫЙ.

Металл бузундузу

Татар АССР-нин ажылчы чоңарынын инициативасын буугаар аар үлө-пурге металл бузундузу чымыр партиятту шимчээшкениге Чаа-Хал СТС-тин механизаторлары идеякелит киржин турарлар.

СТС-тиң ажылчынары өрткөн чылдын 72 тонна ажыг кара металл бузундуларын чымып дүжагаш, онаашкан планын 169,3 хуу күүсеткен. Ол бузундулардан «ДТ-54» деп маркалыг 13 тракторларны азы «ГАЗ-5» маркалыг 29 чүк машиналарын кымып болур.

Металл бузундуларын чымылды ам-даа үргүзүлөп турар. Эрткен кварталда СТС-тен 9 тонна ажыг, оң иштинде 300 килограмм өңүгү металл бузундуларын чүдүрүп чоруткан.

С. ИКОННИКОВ.

Кижизидилге ажылын бедик деңгелче

Партия организастиларынын узуртулазы-биле областың профивиледер Коммунистг партиянын болгаш Совет чакаттын иштиги, даштакы политиказын, улуу ажыл-агыйын көжүдөринин соругаларын ажылчы чоңа таныштырар, чеди чылдын ийиги чымынын озаалгаларын чедирештерин күүсөдиринче массаны мобилизастип талазы-биле улуз ажылдарын чорудуп турар.

Ажыг үдө бүдүрүлгөлөрдө, тудууларда, транспортта, совхозтарда, колхозтарда ажыкты чоңар ССРЗ-нин Дөди Советинин бешки сессиязынын шимтирлерин, ССРЗ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрушчевтин Парижге мелегезин болгаш Берлинге ажылчы чоңарынын инициативага Москвага чугаалаарын калбаа-биле талыжап, оң-биле кады СЭКП ТК-нын июль Пленумунга уткуштур чаа хүлөөлөргө апар турарлар.

Профивиледеринин чер-черде организастилары массаны кижизидер ажылче кичөөңгөйи элөө күштөлдөргө социалистг чарышка биригип чедир чорукка мында профивиле организастиларынын кижизидилгезин ажылы чугула салдарлыг болган.

Ол профивиле организастилары (ажылчы комитеттиң даргазы эш Шулун) активтиг күжүн доктаамал даанын, ажылчылар ортузунга азы-бүрү темалыг лекцияларын үргүчү организастип турар. Совхозтун мурунда тургустунган соругаларын күүсөдиринге коллективти мобилизастип черекке өскү агитация улуз ужур-дузалыг. Совхозтун төвүндө, Алаш, Доора-Хадин фермаларында, дову турлагаларында көртүзүп сабыраларын, кыргымырларын, ажылчыларын хүлөөлөргө, улуу ажыл-агыйын көжүдөр талазы-биле холук соругаларын дөдөңгө тургускаан. Хөвү турлагаларында агитхуу-дустарын, «тенгешти» үргүчү организастип, көртүзүп сабыраларын хүн бүрүдө үндүрүп турар дөш Кара-Будун көдө клубтун өргөлекчизи эш Павлова механизаторлар өөрүшкүзүгө алередип турар.

Ажылчылар ортузунга кижизидилгезин ажылы областың типографиясында профивиле мектему (даргазы эш Жаров) багай өвөс тургускан. Мектему лекцияларын, илеткелдерин үргүчү организастип, ажылчы албан-хажакчыларын күш-культура болгаш спорт ажылынга калбаа-биле өлкөдө турар. Коллективте бут бөмбүүнүн, хол бөмбүүнүн, бөскөт-бөдүң, бар кагарынын болгаш өскө-даа командаар доктаамал ажылдап келген.

Оң-биле кады мыка хөй профивиле организастилары чоң ортузунга бөдүңү кижизидилге ажылын ам-даа экижидип шыдаалын турар. Чыжаэ, Кызыл-Хавак шахтазында профивиле

лея организастилары ажылчылар ортузунга сөөлү үш айлар иштинде чыгыс-ла катап лекция организасти-таан. Кижизидилге ажылынын четпезинден ол бүдүрүлгөдө арагага сундулар, күш-ажылдыг сагылга-чурумун үрөөр кижилер бар болуп турар.

Чамык профивиле организастиларынын талазында культура-чырымышкын албан черлеринин кадрларын шын өвөс шилип ап турар чоруктун фактылары база бар. «Кызыл партизан» совхозта ажылчы комитеттиң даргазы эш Даш-оол клуб өргөлекчизинге Сафоновту кижирит алган, ол болза мурунда профивиле комитетинин даргазы турган, оон ажылын бектирерген кижиге болбай. Ол совхозтун кинохезинге Мошев кино моторизан бөдүңүгө кайдын ажылдадып турар. Мошев бөдү ара-галааш ужуп калырга кадык ону төлөөлөп, чоңа кино көргүзөрин өрдөшкөн, мыка четпес чүдөлдөр болдуруп келген. Мындыг четпес чоруктар ол профивиле комитетин болгаш совхозта партия организасти-зынын секретары эш Беспаловту бичи-даа дүвүрөтпей турар.

Ажылчылар ортузунга кижизидилгезин ажылды Чадаана районун комбинатында профивиле комитетин (даргазы эш Межов) мыка четпес тургускан. Коллективте лекция номчулганын, культура-массалыг ажалдарын кымып чорудуп келген. Оон уламандан чамдык ажылчыларын, ылангы аныктарын талазында арагалар, күш-ажылдын сагылга-чурумун үрөөр чоруктар илереп турар.

Күш-культураны болгаш спортту массалыг көжүдөр талазы-биле профивиле организастиларынын болгаш оларнын өки-тура спорт инициативаларын ажылында улуз четпестер бар. Илангы «Труд», «Урожай» инициативалар (даргалары эштер Поляков, Капустин) спорттун күдүк организастиларынын ажылын четпес удуруп келген. Оон түнөөлөдө бүгү-ле чоруттуруп турар спорт хөмчөгөргө чүгө АТБ, типография, көдө ажыл-агый техникуму мышка өвөөш коллективтер киржини чачыл апарган чорукту четпес деп айтыр берек.

Сорулга болза профивиледеринин кижизидилгезин ажылында үстүңдө шышап четпестерин шимтирлөп чыдадып тургаш, ажылчы чоңарын чагай байланын улам ийи өкижидер хөмчөгөргө айткан ССРЗ-нин Дөди Советинин V сессиязынын шимтирлерин ажылчынарга, албан-хажакчыларга ханы тайлыбыр-лаары болур.

СЭКП ТК-нын июль Пленумунга күш-ажылды улам-на бедик чедирешкенин ужуражырыңче, чеди чылдын ийиги чымынын баштайгы чартымында алган хүлөөлөргө дол-дур болгаш ажыг күүсөдиринче массаны күжү улам-на сырый организастилары чугула.

ШУТАЕВ,

Профивиледеринин область Чөвүлелинин инструктору.

Чаңгыс хүн 151 кубометр

Танды районун Бай-Хаак ортуу-мак школазынын 1960—1961 өөрө-дө чымында ортуулар мыкын белеткелге-биле школада урууглары өөрөңгө турар ада-илер, районун бүдүрүлгө, албан организастиа чер-леринин ажылчы, албан-хажакчылары

175 ижи өрткөн дымтамыр хүнде шеф организастиаш, 151 кубометр ыкшты хал тургускан.

Шефке районун мыш ажыл-агый, харылаа, райпо, СЭКП рай-көму болгаш райкускөму коллектив-ринин идеякелит кирешкен.

— Мен биче-ле болза сени чедер чаксан болдур мен ийи. Күзүн кезек када аң дай чокталгам, үш киш, барык-ла холдан ушта халжа берген чүвө. Оон башка кезе деп турар ийи бис.

— Мен канчаарга-даа сөз «башкы» шыкжым кай!— деп, Адарбай адимын дег сарыг дүштерин көздүдүр каттырып, баштактанган.— Мен үш чыл мурун аниап өгөзөң, сени ачы кылдыр өөредип кааным-ны утул алганың ол бе?

— Ийет, мыдыг. Мычалла-даа «бура кырымыр, бодоган өзер» чүвө болбай.

— Бис ийде намы-даа, ажыл-даа талазы-биле ылгал чүү боор оол, барык-ла уда-дыр бис. А ол чугула-нын амык өскөңгө хажыраштырып болур харын. Оларнын аразында бисти оранчок ажып турар кижилер бар апарып-тыр.

— Ийет, мыдыг. Эрестолду ап көрдөөн. Ол ам бежен чартым бежин четтөөр чыжы-дир. А колхозка бир дугаар терин ам ап өгөдөң. Эрткен чылым ол чөорби ийи муң акшаның өлүң кирди!

Дүн аяк, сөөк турган. Сылдыстарын кара артында-ла чидиг. Ыржымын оттуп дымзыраан, хүдүрөөн даажы, ийи аңчынын аразында өөр-жүм чугулазын үрөп турган. Орайгаан өргө ай тайганын эзеп, кашпалын харап көр дөш чүвө дег, чоруту бедик кел чораш. Кестелин чымырды берген одаг база катап чалбышта-лы берген.

— Ийе, он тос муң. Тодаргай-

Украин ССР-де

Киев, Украин ССР-нин эртем-нер Академиязынын Е. О. Пантаон аттыг электро-каналга инсти-тудун коллективни экидирерин берге болгаш химиятг холукса-зынын талазы-биле активчи металлдарын агаар чок черге бөлүк электроннар-биле канчаарынын херекселни чогааткан. Алаа мо-дльден, вольфрам, цирконий дөң чергелит металлдарын казыап бо-лур.

Мында металлды канчаарынын чымыгын үнүп келер дөү болуп турар чүдө болза, 10 киловатт ажыг күчүлүг бөлүк электроннар болур. Канчаарынын агаарын болдунар-ла арга-биле үндүр сор-дуруп казыкан черге кызыл бол-гаш дүңгөлдөй канчалтыгын чер-дерге ажык чок хөйлер кирбес кылдыр таарыштырган.

Чурукта: Өнүгү металлдарын канчаарынын лабораториязынын инженер А. Ф. Тетарак бөлүк электроннардыг канчаарынын чорудуп тур.

Фото Н. Цитильковскийнин. СЭТА-нын фотохроникасы.

Сталин областың «Донмашуду» трезинде Социалистг Күн-ажылдык Маадыры Николай Догаджинин удуракмы коммунистг күш-ажылдын каттышкан бригадасы—Донбаста эң дээр тудук коллектив.

Бригада бот оруда, чарыгалыг санажылгаш кирген. Оон кечигүнери тудук материалдарын казыны-биле чарыгаларын шупту орадалжып турар. Чеди чылдын бириг чымында ол бригада 140 муң тубууларын болгаш 30 муң шлак кезектерин камнап алган. Ол матери-ал бригаданын пландан даш-каар тудар бажымын ханазын салырында чедиккен.

Ол коллектив чеди чыл дүргү-зунда Краматорскын маанын дуукучуларыга 3105 квартиралар-ын тудуп бээр деп, бедиктен хү-лөөлөни алган.

Чурукта: Коммунистг күш-ажылдык бригаданын эң дээр дашкаары Михаил Буристор (солгай талазында) болгаш Николай Козин олар.

Фото С. Гендельманнын. СЭТА-нын фотохроникасы.

ОРУК ОЛЧАЗЫ

РАССКАЗ

Бараан Адарбай чеден ажыг хар-дыг. Мычалла-даа дөдөңгө эгинер-дө, кыскажаак, мадагар сымныг, достак хавактыг, кырыаң хаайлыг, хөдөүгү карактардыг ол ашакты даш-тындан көргөш, ол хире назы дөүгү берген деп бузурөңи берге. Күсүк туманга хыраалыг берген ситен дег, бажымын адыгыр ак дүштери, ар-нында доора-хөөрө чыгылашкан ха-ны сыгыларын оң үр болгаш ка-дыг-берге амдыралчы орукту эр-төөниг херечилеп турар. Ол хирезинде Адарбай ам-даа колхозта бир дугаар аңчы деп санадып турар.

Оң өпти-ле кады анып турар өки Кол Сүдөм. Салым-чол ол ийи кижини чаңгыс орукка дүштүрүп каан. Сүдөм Адарбайдан чаңгыс-ла хар анык, мычалла-даа ону таны-вас кижиге көргөш, демгиинден мыка улуз деп болур. Сүдөм шаанда мөгө чорган. Кожун найырынга бир удаа шүлгөң-даа дөш чүвө. Дүрт-сыны узун, мычаллажык элөөн бүшкү бер-ген, калчан баштыг, эзирини дег, какпадыр дүмчүлүг, херик монь-нуг, хүнге додуга берген кара-ху-рей арнынны ол ашак анымында боо-монгу чок чораш, адыгга көш шал-тыргаш, ачыр-дачыр сөтиржип алымынгына шыраа-биле, аванга-лы-биле чурттап турар. Ону ол ийи аңчы, койгун чыдар черин бежин эидевес деп улустун чугаалажык ынышаш, беш салазы-биле дөмөй би-лур. Оларнын чаш чораш чылдыр жындыг арга-эзия иштинге өрткөш. Чүс-чүс чыл намыг чөдүр чойган-дан тура-ла кады өскөн, чугаа са-нында-ла бот-боттарын чакында ча-

ңы-биле «оол» дижир. Оларнын өрткөн оору чаңгыс: чедимес-турег-дө, аш-чүт, дарал-бек. Олар чүгө Совет өрге-чатыргангы үезинде ча-гай амдыралга чурттай бергенер. А бөдүңү аас-кеженин колхозтан тын-чаран. Адарбай биле Сүдөм ам ча-ңгыс колхозта ажылдап, өөрөңгө аайы-биле кады анип турарлар.

Аниаарда аразында чарыш салып алыр. Ол чарышка өпти-ле Адарбай ажып каар. Сөзөн доозулганда ча-рыштын түнелин үндүрүп турар-лар...

Кыш ортузунда ийиги динчээш-кичте ол хоочун аңчылар аытанып-канынар. Хем кыдында дөргүдө ча-тыла берген колхозчу суур адак узап, ажыг хире берген. Көпчө орук аңчыларын шыргай эжимче эдерип кирип келген. Мында колдууду-ла шивилер, чойганнар, пөштер үңгү-лөөн. «Ыштарын суук, хөңүзүң аа!»—деп, Сүдөм эжинин соондан чөртүп олтура, ол ыштарын ам ча-дара көрүп каан чүвө дег, магадан көр-бүшкөн, бодоган. «Сымыра тыртып каан-на чүвө! Моон чеже тудуг мы-жын кезип ап болбас дээр. Байлак деп чүвө бө-дүр ийиң».

Тоолда чүвө дег ол чурумалдыг арга-эзия бөдүңүгө онза амдыралы-биле чурттап турар. Ону ол ийи аңчы, койгун чыдар черин бежин эидевес деп улустун чугаалажык ыныш

ЧЕДИ ЧЫЛДЫҢ КИЖИЛЕРИ

Саанчы кыс

МОНГУШ ХУРЕШ

Алаштын болгаш Актың, Тоо-лайынгы болгаш Бай-Тайганың харым тайгаларында агып багган улуг, биче кемчиштер каттыжып батса-батса аажок дегем хову шынаалары келдилер хал бадым чыдар Хемчиктин Улуз-Хемге каттышкаак чораш кызааланы берген чериниң үстү чарында Ленин аттыг колхозтун төү Ийме суур кыйгымы долдур чынып чоктаан.

Тудуг ыяжы ырак-даа болза, Ийме суур дыка чагайлыг, чаа-чаа тудулар чыл келген тудум-на немежи турар, мыда 200 чыгам чуртталга бажынар, клуб болгаш эмгекте пунтузу, урулар ыс-лазы, магазин, септеге мастер-сказы, мал эмгекте болгаш өске-даа хөй-хөй тудулар бар. Колхозчу тудуларынын 1960 чылда база бир чедикшиин болза 100 инектерин баглааны ажаар инек кажааны туташ, ажыгалга киргени болур.

Сүт-баран фермазы колхоз төвүндө ырак эвес, будан чартык километр хире черде турар. Фермага барышыка кезикчи саалда эгелей берген. Кажанын хүнээр-кек таламында улаштыр туткан чагай кажанын шитине таарыштыр кылган оңгачарда төккөч кукуруза сикозун инектер аажок хоптактыны чези турар. Холдарында демир хууннар туткан, ак халаттарыны 5-6 хире саанчы хыстар кыны кым мурнаар эвес дээңиз, инектерин аажок шалыкчыны биле сагган, а кажанын дал ортуунда бедик эвес столдун кырында демир бидоннарны улаштыр салгылап каан, оңгачында бир аймак эр сагган сүтүн үчүдү кылган олар.

Чинге кур мяхтар-биле кылган кажаны артап киргеш, саанчылар-биле менделешириниң мур-нунда тыва ёзу-биле — үеде бүт-сүн, сагган сүдүрү сава долуп турду! — деп бөрөөл салдымыс — «чорук чогузун!» деп бир үн-биле харымладылар.

Ажылга шалтык катпас-тыр дээш саанчылар-биле чугаалаш-пай, фермазын үчүткүн-биле хөөреж бердиңс.

— Сүт саалдазы кандыг чоруп тур, монор?

— Усаказы экиживези тыва инектер болгаш индыг чүве й-

наан, ам-лаа сүт шоолуг эвес ийиң — дилер.

— Бир инектер ортума-биле хүнде каш килограмм чедир саап ап тур силер?

— 5-6 кг-на болуп турар, ин-чалза-ла чамдык саанчылар хүнде чартык пуд чедир сааптар — деп таймалырлай аарак чугаалады.

— Инек бүрүзү-ле шолалыг, оларын берип турар сүдүн саалда санмыда тус-тузуна демдел-ээр, саанчыларын кылган ажы-лынын түнелин хүн-бүрү үндүр, үчүткүнни ажылы база-ла индыг амыр эвес-тир — деп болза доран-на сагшыка кирер.

Саанчылар, каларчылар болгаш бызаа ажаакчылары доран-на чыгып хонуп келген. Ханаа ас-кан лоуун, плакаттарын болгаш чараштыр парлааш азып каан социалистг хүлээгелерин, саанчы-ларын хүн демделелин, ол ыш-ка мында дегем каан ном-дептер-лерин, область болгаш төм солун-нарын көөрге кызыл булуну де-рин кылганы багай эвес болду.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң V сессиязын материалдарын, Н. С. Хрущевтиң Париже болгаш Берлинге кылган меделелде-рин колхозчу малчынар улуг со-нуургал-биле дыннаан болгаш АКШ-тын агрессия болуктериниң өңүк-чөгээлг үүгедилеринге боттарының килеңешкинин илер-гейлел. Төрөн чурттуң күчүш-далын улам күштедиреринге күш-ажычы салымынын кирип, улам эрестиг аймадарын бир үн-биле илергейлээр.

Монгуш Хуреш болуңу чугаа-зынга мында дээш: «Совет улустун материалдык чагай байлыгы бол-гаш културлуг денилин улам бедилер, ол ышкан дегелеге тай-бынын херези улам быжыгалар дугайында Коммунистг партия-ның болгаш Совет чалакты, ал чорудуп турар хемчеглери бистериң күш-ажычы бедик көрдүрүш-күңе улам хөй-аыт кирип турар. Мындагы эки үеде аймадары, чурттары деп аас-кежин турбас. Бистиг тайбын күш-ажычымыска, хөгүд дымчымыска болгаш өөре-дигелиска шалтык ужураштыра-рын оралдажы турар америк им-

— Сагган доран-на Чадаана хоорайга дужаар чурум тургузуп алган бис. Бир хун кожаныс «Ок-тябрь 30 чылы» колхоз, дараазында хун бис сөөртүр кылдыр, ээл-чек тургузуп алган бис — деп ол чугаалады.

— Чадаанада сүт болбазыра-дыр чер база тургустунан-дыр, аа — деп бистиг-биле кады, чоран бир үн айтырды.

— Чо-ск, кайын индыг боор. Бо сүт Чадаанага баарга, ол доран-на өске машинага солуй чүдүргеш, Кызылче чорудуп турар. Эртенги-нин 6-7 шак үезинде сүт Кызыл-га барган турар. Силериниң өг-бү-лелеринер ишти, уругларынар эр-тенги чемде бистиг саанчылары-выстын сагган сүдүн ижер ужуру-лук болгай — деп өз Такпай баш-тактын аарак харымлай тыртып кады.

Фермада инектерни көөрге мы-рындай-ла тазарты түлөп каанкан, күсүзү-биле демей семс, шыраак болду. Оон индыг болуру тайыл-быр чокка-ла бидилтир. Колхоз-ка хукурузаның дужудун сөөлү чылдарда элзеп бедилген чорук, малды четкир сааныг чемин бе-леткээринге улуг ужуру-дузалыг болган. Сүт саалдазы кышкы-даа, чайгы-даа үеде чангыс-аай болур чорукту чедип ап шыдааны акаа толдугай херечи болур.

Кезээки саалда доозулган. Бүгү дегелейин болгаш Совет Эвилели-нин агып байдалдарында сөөлүг оңза болушкунарын дугайында бесета дыннарычте өз Такпай саанчыларын кызыл булуңче чала-ды.

Саанчылар, каларчылар болгаш бызаа ажаакчылары доран-на чыгып хонуп келген. Ханаа ас-кан лоуун, плакаттарын болгаш чараштыр парлааш азып каан социалистг хүлээгелерин, саанчы-ларын хүн демделелин, ол ыш-ка мында дегем каан ном-дептер-лерин, область болгаш төм солун-нарын көөрге кызыл булуну де-рин кылганы багай эвес болду.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң V сессиязын материалдарын, Н. С. Хрущевтиң Париже болгаш Берлинге кылган меделелде-рин колхозчу малчынар улуг со-нуургал-биле дыннаан болгаш АКШ-тын агрессия болуктериниң өңүк-чөгээлг үүгедилеринге боттарының килеңешкинин илер-гейлел. Төрөн чурттуң күчүш-далын улам күштедиреринге күш-ажычы салымынын кирип, улам эрестиг аймадарын бир үн-биле илергейлээр.

Монгуш Хуреш болуңу чугаа-зынга мында дээш: «Совет улустун материалдык чагай байлыгы бол-гаш културлуг денилин улам бедилер, ол ышкан дегелеге тай-бынын херези улам быжыгалар дугайында Коммунистг партия-ның болгаш Совет чалакты, ал чорудуп турар хемчеглери бистериң күш-ажычы бедик көрдүрүш-күңе улам хөй-аыт кирип турар. Мындагы эки үеде аймадары, чурттары деп аас-кежин турбас. Бистиг тайбын күш-ажычымыска, хөгүд дымчымыска болгаш өөре-дигелиска шалтык ужураштыра-рын оралдажы турар америк им-

— Чыткы дег-ле ижөөн-дир, эд-дептиниз аа? Кузун сезик алгаш чо-руй барган чөөр бе?

— Аксы чүкө хыраалыг дээр сен? Адыг чок-тур диккен, анчылар дерин чоттуган, көшпезин ораап тыртып, бодалын олурганнар.

— Илап-ла курут дээр сен бе? — деп, Адарбай хептерген экинден ай-тырган.

— Курут ижөөн-не-дир! Эзыг болза, мынчага чүге чыдар боор, үнө халым-ла келгей.

— Мен иштинче киргеш көрейиң.

— А киргеш чөөр сен, хөй-ле үе эртерген хөрө чүл! Чер дөгүп олур-ганым дээр хары.

— Мен черде бакылап көрейиң, чованнай човар чүве болгай — дээш, Адарбай харыбиян туткам ижөөнче киришпей.

— Ана чан чыжаан кижидир сен оол! — деп, эки ийлаанып туруп калган. — Мынар кирген хөрө чүл? Бир эвес агбайчк чыткан болза, ба-жын үе тыртырмы алар-ла-дыр бо.

Эзыг болганда черин сирт кыл-дыр, ижөөн иштинде бо өткени дым-нылган. Даштын турган Сүдөм ат-паш кылмыган, бооюн сегарип ал-гаш, «каптан адыг чыткан болду оол!» деп мегеңанишпаш, чүвени калчап билер дээш, чаманы тыр-гаш, ижөөнни кеделинге барган. Удаваанда ижөөн иштинде хилээр дээш үткөн соонда, Адарбайны бооуңуң амыс көстүп келген. Оон парак чивес дээр арзында кедергей улуг, сарыг адыг үн-ле халаан. Сүдөм ханчар-лаа эзын тыпшай барган. Топтан көрге адыг Адарбай-ның харыбиян чүтөп алган улуп бар чыткан. Ийя улаштыр чык дээш боо даажы мржымны үрөп, элгени

бир кылдыр чангызынан чорупкан. Эзыг ыракта чалыраан даш үнгөн, бир пинтүп ожул хар, чыткымышын болган чүве дег, чүк быдардыр чаш-тай берген, пөш боу сеглеш кылмы-ган. «Адарбайны адыг уштап каап-кан-дыр» деп болза Сүдөмни хаара тудупкан. Оңг айт-мага боу артын-да-ла сооваш кылмыган. Бажынын иштинде бир-ле чүве шимэргээн дег. кулактары дүгөйни берген.

— Па, чок кажыр берген турарың оол! — диге-ле ижөөн эвинден Адарбай довракка, чингиске боражы берген, серте-даа чок бо үнгөн ууш олурган. — Адыг канчалды? Оскуну алдыг бе?

— Ону кан, кыдык, менди үнүп көр деп Сүдөм бутаарезөөн! Ол дүжүм бе, түлүм бе? дээңиз ангадай берген турган.

— Бо канчп бардым! Абаарай бердик бе? — деп, Адарбай конут-тунарга ам каан, оон динг дээрзинге бутаарезөө, Сүдөм эжин чык чок кулакташкан. Ол ийя кырган кижилер амдыралынын иштинде бир ду-гар-ла кулакташкан бооп чыдамыс. Чымыз салганга пөштеринг ботук-тары сагаланып, оларын көөрүш-күзүңгө байырлап-даа турган ыш-каш болган.

— Адыгын чөөр сен! Харын-даа динг артым дивес сен бе! — деп, Сүдөм эжин улам-на дыңыг хужак-тавышын, чугаалаан. — Адыг дугде жуңу калды.

— Орук олчазы ол-дур!

— Чыткы дег-ле ижөөн-дир, эд-дептиниз аа? Кузун сезик алгаш чо-руй барган чөөр бе?

— Аксы чүкө хыраалыг дээр сен? Адыг чок-тур диккен, анчылар дерин чоттуган, көшпезин ораап тыртып, бодалын олурганнар.

— Илап-ла курут дээр сен бе? — деп, Адарбай хептерген экинден ай-тырган.

— Курут ижөөн-не-дир! Эзыг болза, мынчага чүге чыдар боор, үнө халым-ла келгей.

— Мен иштинче киргеш көрейиң.

— А киргеш чөөр сен, хөй-ле үе эртерген хөрө чүл! Чер дөгүп олур-ганым дээр хары.

— Мен черде бакылап көрейиң, чованнай човар чүве болгай — дээш, Адарбай харыбиян туткам ижөөнче киришпей.

— Ана чан чыжаан кижидир сен оол! — деп, эки ийлаанып туруп калган. — Мынар кирген хөрө чүл? Бир эвес агбайчк чыткан болза, ба-жын үе тыртырмы алар-ла-дыр бо.

Эзыг болганда черин сирт кыл-дыр, ижөөн иштинде бо өткени дым-нылган. Даштын турган Сүдөм ат-паш кылмыган, бооюн сегарип ал-гаш, «каптан адыг чыткан болду оол!» деп мегеңанишпаш, чүвени калчап билер дээш, чаманы тыр-гаш, ижөөнни кеделинге барган. Удаваанда ижөөн иштинде хилээр дээш үткөн соонда, Адарбайны бооуңуң амыс көстүп келген. Оон парак чивес дээр арзында кедергей улуг, сарыг адыг үн-ле халаан. Сүдөм ханчар-лаа эзын тыпшай барган. Топтан көрге адыг Адарбай-ның харыбиян чүтөп алган улуп бар чыткан. Ийя улаштыр чык дээш боо даажы мржымны үрөп, элгени

Бир-Хем районунуң Туран № 2 ор-тума школазын оңу болгаш че-диги классчылары баштайгы экзамен-нерин дужааганнар. Ол школын бо чылдын доозуп үнер 15 оңу класс-чыларын литератураның бижимел амы-лынга азамени эки дужааганнар. Оңу классчылар Владимир Кызыл-оол, Екатерина Тюлюш, Болат-оол Чымы болгаш өскелериниң-даа би-жөөн ажылдары улуг үнелешкини алган. Владимир Кызыл-оол «Совет чечен чогаал күш-ажыл теманын дугайында» деп эгедиг бижимел ажы-лынга бистид хүннеривастия күш-ажычы кижилериниң мадырлыг чор-руктары, Екатерина Тюлюш «Анык гвардияны» нотчуп турар үеде мөөң бодалдарын болгаш сагыш-сет-кили» деп теманы шилеп алгаш, көчүчү эки кылдыр бижигилген. Ол урут мынчалдыр бижөөн: «Анык гвардияда» коммунистерниң овуру-ло-вири, оларын эрес дидим, удуртукчу чоруктары менээ дыка таарышты. Мында кирген коммунистер мшкш бол-дур менээ дыка-ла хүнгер-дир».

М. УСМАНОВ.

Эки дужааганнар

Бир-Хем районунуң Туран № 2 ор-тума школазын оңу болгаш че-диги классчылары баштайгы экзамен-нерин дужааганнар. Ол школын бо чылдын доозуп үнер 15 оңу класс-чыларын литератураның бижимел амы-лынга азамени эки дужааганнар. Оңу классчылар Владимир Кызыл-оол, Екатерина Тюлюш, Болат-оол Чымы болгаш өскелериниң-даа би-жөөн ажылдары улуг үнелешкини алган. Владимир Кызыл-оол «Совет чечен чогаал күш-ажыл теманын дугайында» деп эгедиг бижимел ажы-лынга бистид хүннеривастия күш-ажычы кижилериниң мадырлыг чор-руктары, Екатерина Тюлюш «Анык гвардияны» нотчуп турар үеде мөөң бодалдарын болгаш сагыш-сет-кили» деп теманы шилеп алгаш, көчүчү эки кылдыр бижигилген. Ол урут мынчалдыр бижөөн: «Анык гвардияда» коммунистерниң овуру-ло-вири, оларын эрес дидим, удуртукчу чоруктары менээ дыка таарышты. Мында кирген коммунистер мшкш бол-дур менээ дыка-ла хүнгер-дир».

М. УСМАНОВ.

Кино чарлалдарынын дугайында

Сөөлү үеде Кызыл хоорайнч ку-дучуларында азып турар кино чар-лалдарынын шынары дыка болгаш-раан. Кижилериниң аршынары бол-гаш оларын хөвөр байдын туруп кааны бидилгес бугартуң. Ила-гыя парактары чуралы дегемле-шес, чүге дүрүчүлүп турар каан чү-ве деп сагындырар. Култура болгаш дыштанылга паргынын экинде, базар чалында, «ВЛКСМ-ниң XXX чылы» кино театрын экинде ак постерде улгаттыр чурал кино ар-тистериниң арын-шырайын амыд-ралчы эвес кылдыр чуругулап каан.

Багай кылдыр чуруп каан кино чарлалдар Кызылда чуругула-буг-дуге мастерскалынын кылган ажылдары болур. Ол мастерскада ажылдап турар чурукчулар ба чар-лалдар чуралы дегем хөй тунуч акшаны ап турар. Илчала-да олар-нын чуруп кылган чуруктарынын шынары багай. Бугдуге чериниң ажылдагычлары шак индыг багай

шынарылг продукцияны берип турда ол мастерскалың директор эш Су-дальнев кандыг-даа темет албайн турар. Боу харын индыг багай шы-нарылг чуруктары чуругурунга кир-жиң турар. Областың култура эрге-дери ол мастерсказын амын хы-нал удуртуп тургаш бо дугайында чүге кемчег албайн турарыл?

«ВЛКСМ-ниң XXX чылы» кино театрын чурукчузу эш Петровтун чуруп кылган кино чарлалдарынын шынары дыка эки. Кижилең ар-шырайынын кандыг азымын оон тодаргай билеп ап болур. Шак ин-чылдыр кылган ажылдарын бугуру-ап-сеткилдери-биле күөсөдип кылган деп санаар бис.

Областың култура эргелери чү-рүкчүлүгү мастерскалынын бугуру-пундур продукциянын шынарын экижидер дугайында кем-чег алары негеттинип турар.

Е. МЕРУШИИ.

Радиону дыннаксап тур бис

Колхозчу чоңун өзүп турар кул-тура, амдырал-чуртталгазын бедил-дер болгаш хандырар соругла-биле Хенгерге көдө Совет болгаш «СЭКП-ниң XX съездин» колхозтун баштаар чери суурну радиожуларын болгаш электриктерин бүрүн доор дугайында шитиптири 1958 чылдын төчүзүнде хүлээп алган.

Ол шитиптири күөсөдир-биле суурну чурткычылары дөгү кууду-чуларга радио, электри шугунар-нын чыгылары «болтарының күжү-биле кылганын. Оон түнеленде 160 ажыг бажынарга электрини, 100 хире бажынарга радиону кирген.

Көдө Совет биле колхозтун баш-таар чери болтарынын шитиптири күөсөдир-биле организалчы ажыл-ды чорутууларынын чыдагынында ол чугула ажыл-херек экинде че-дир күөсөдириниң, ара соксаан. Ам суурнуң чартык кезинде турар ба-жынарда радио чок, электростан-

цияны үрелгенден бээр чартык чыл ашкан. Ону септеп, ажылдадыр ду-гайында колхозтун, көдө Советтиң удуртукчулары сагыш салбайн ту-рарлар.

Улуг-Хем райкукусуко Арыг-Ба-жы суурга харылаа салбырын тур-гузар дугайында шитиптири 1959 чылда хүлээп алган болгаш апаз таарымчалыг бир бажынын тускай-лап бээрин колхоз баштаар черинге сумелен. Ол шитиптири бугулар бир бажынын тускайлааш, оңг септел-ген-даа кылдырткан. Илчала-даа ол бажында кижилер олуртуп каан. Оң түнеленде харылаа салбырын тургузары база-ла содгарлап турар берген.

Мынчангаш көдө Совет суурну ра-диожулар дугайында болуңуң үн-дүрүг шитиптири күөсөдир таазы-биле чугула кемчелерин дарый ал-дыр содгучулар негеп тур бис.

А. ТУГАРЖАП.

„Шынның“ материалдарынын изи-биле „Механизаторларда“

Кызыл хоорайда көдө ажыл-агый механизациянын училешинде өөредилге-кижизидилгелиг ажылдык кошмак тургустунгазын, сургуулар-нын иштинде хөй-интинги кору-чуртун үрөөр чоруктар барын шү-гүмчүлөөн, С. Доржуңуң чүгүлү «Шынта» парадтыганын.

Училешиниң дирекциязын ре-

дакцияга дыңнатканы болза, ук кор-респондентиниң башкылар хуралында чугаалажып көргөш, өөредилге-кжи-зидилгелиг ажылдык күштедирген болгаш сургууларын ишти хура-лынга салыла-турум дугайын база чугаалашкан. Училешиниң ажылында четпестерин үнелешин-биле ууз-каар кемчелерин ам-даа ап турар.

ЖЕЖ

База катап Кулун-Дүжерниң дугайында

Чадаанын райулетпур комбина-дының Кулун-Дүжерде ышк белет-көөр уластурунда барык 200 хире-кижи чурттап, ажылдап турар. Оларын мурунда салдыгын соругла-лар улуг-даа, харымсалгаы-даа. Илчарга, олар хүлээгелерин багай эвес күөсөдип турар болгаш моон-даа сонгаар кызыл ажылдарын күөп турарлар.

Иштык болза-да, район организа-цияларынын, илаңгыя улетпур ком-бинадынын таланын, база Чадаана көдө Совет ол уластуке кы-чөгөңгөй салбайн турарын күжүрун-да, мында ажычмынарнын амыд-рал-чуртталгазында, ажал-херекте-ринде улуг четпестер бар. Ол ду-гайы артын чылдын «Шы» солуну-ң эркинарнынга база-ла демделет-тинип турган. Илчазыжык, байдал бичи-даа өскерилген, илчардыгы четпестер ам-даа үргүчүлешиван. Илчангаш, оларын чайладыр өйү черде келген төлөдө, катап чугаала-вастың артамы чок болуп турар.

Райло баштаар чери уластукта би-чын садыг (ларес) ажылдып каан. Ол көчүчү өрүңүчү. Илчарга мы-да аш-чешини, улетпурнуң эргекжы чугула баранын барык чок. Бесин чалдарга хлөб безиң кеабес, хааң э-келенде оозу чедиппейн баар, мы-дыг болганда кангаар, курут олурар эвес, амычмынар Чадаана хоорай-дан хлөбтөөр, барынаар болгаш өске-даа чүлү аш-чешер салып алдыр дээш чоруту ужурга таваржып ту-рар. Илчарга, Кулун-Дүжер биле Чадаага арзы 30 ажыг километр ырак. Ол-ла мын-бээр чоруп турда, бир, ийя ховук апаз эртер, ажыл үстөр, — дыка берге болуп турар.

Бистиг тергин черегиниң амыд-ралчы негедилес болза, политик-кижинизидилгелиг болгаш култура-массалыг амы. Амычмынар орту-луңда солун чалыдазы чорутуула-мын-биле уластукта чангыс-даа кал-бак солун чок, кино мырынай кө-чүрбес, лекция, бесета, шик, кон-церт дөөн ышкың чүдөөдериң сура-ларын эш Пивелетүг бажыг удурту-турарын чангыс бо чижетин бесин көрүп болур.

Уластук болза Чадаана көдө Со-

ветке хамааркып турар. Мынчангаш көдө Советтиң кукусуко мында бүгү байдалы сонугулар, хун бүрүнүң практиктик дуаламызын көргүтөр хүлээлгелиг. Ол хүлээлгелиг Советтиң кукусуко шугут күөсөдирей келген. Хырын оңг даргазы эш Базыр, чүдөн болгаш чүве ийик, бир катап чедип келгеш, бүгү байдал-биле та-нышкыш, дыка-ла хөй чүдөөдери дуоа көргүтөр бооп, алашкымын кылган. Херек кырында ол алашкы-мын арна-ла тоозуп болуп эртен, оон чүү-даа күөсөдириниң.

Кулун-Дүжерден сонугуттурун Ион-даа, көдө-даа Советтерниң де-путаттары чүгө сонугуттуру каан боордан башка, уластуқта ажылы-га, мында чоңун амдыралдыга кан-дыг-даа салдары чедирбейн турар-лар, ол заман чок сонугучуларга өчкөттөрүн бесин кылбааннар.

Кулун-Дүжерде ышк белеткөөр уластуқта ажылында болгаш мында ажылчынарнын амдырал-чурттал-газында айттыганын улуг четпестер-нин кыска хуусалда чылкаткыш, бүтү-ле таарымчалыг байдалдарын тургу-дар үези черде келген.

Х. ДОРЖУ.

Кажан доктаамал ажылдары

Бир-Хем районунуң «Кызыл та-лаачын» колхозунуң Билелитг сүт-баран фермазында магаланын үш ийя буртуңулар тургускан. Бо ар-зында ук магалын фермазын ажыл-дакчыларынын негеделдин хандыр-бай келген.

3 чыл иштинде 5 садымжы со-

— Эртен бээр ордуузу аксында бги ижөөн бар ийиң оол — деп, Адарбай боданын олтура чугаалаан. — Чөөр бис бе?

— Көрбейиң канчаар! «Черге чо-раан кижиниң аксынга тем кирери чүве болук бе?»

— Орук олчазы деп чүве турар харын. Ижөөнни каскан чери арый-ла шалтаразынын чораян.

— Мынчаарга-ла бергезимээр-дир аа!

— Чокпак-Сал ашак ышкыш, ижөөнниң дүндүүдөн ойдуң кире берсе көчүчү. Ол мырыңай хөткөөн кижич чоржук.

— Эрги ижөөнниң дүндүү черде дүжү болур.

— Чокпак-Сал адыгларың ар-зын орта барып дүшкөш, караңгы черге суйбал турган, ийиңи бижек-теп каан дикжи бе?

— Бирөөн мүн-не бижектеп каан, а өске адыг оңу куспактап алгаш үнө халым чыдырда эжи Чылбаадай адыгын бажын бады-биле чара шаш дужүргөш, Чокпак-Салдын тынын алган чүве болбазык-пе...

Биче дүш четкелек чорда, чү-ну-даа артырбес дөөн чүве дег, он-гаар-дескөөр ушкан озаң чүдүктар-биле аксын дестениң алган кашпал, шыргай эзеге келгенер.

— Ижөөн моон бажында.

— Шыргай дөөрге чурта тырта чөр-дир мон оол.

— Агайың чер бергинге тургал-дыр болбазыкпе.

Тар өзенни кечир ушкан сырлар көөрүгүлөр алартылаан. Кезерин кезип, оларын өмөп, орукту уду аш-тан чораш, шыргай хараганым, дарылы шеттер үңгүлөөн, кырында

Кажан доктаамал ажылдары

Бир-Хем районунуң «Кызыл та-лаачын» колхозунуң Билелитг сүт-баран фермазында магаланын үш ийя буртуңулар тургускан. Бо ар-зында ук магалын фермазын ажыл-дакчыларынын негеделдин хандыр-бай келген.

3 чыл иштинде 5 садымжы со-

Венгр Улус Республика. Венгр Улус Республиканың найысылымында Будапешттиң үлөтпүр армаркасы амыттыган, апаз ССРЭ-биле кады 19 чурттар киришкенер. Чурутта: армарканың девискээринде. Фото Интерфото МТИ-ни.

КНО-нуң Айыыл чок чорук Чөвүлелинде

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Наттышкан Нациялар Организациязының Айыыл чок чорук Чөвүлелиниң май 31-де болган хуралына Того республиканың чазаның ону КНО-нуң кеңигүнгө хүлээп алырын дугайында билдиришинин чугааланып берген. Айыыл чок чоруктуң Чөвүлелиниң хуралына чүве чугаалааш, ССРЭ-ниң КНО-да доктаамал төлөөлөнчү А. А. Соболев мынча диген: Африкада чаа ирүнениң тургустунганы болза колониализмниң кичизиниң бүстүп-дүжүп турарын херечилзөөн өөрүшүлүг болушун-дур. Колониализмниң бузуңдуларының кырында чаа-чаа хамаарышпас ирүнелер тыптып турар. Совет Зиелини Того республиканы хамаарышпас болгаш бот-эргелиг ирүне деп бир дугаарында хүлээп көргөн болгаш бо хүн ону КНО-га хүлээп алырын дугайында Тогонуң чазаның дилзэн деткиринге беленин медеглөп турар, деп А. А. Соболев уламчылаан.

Чаа турк чазакты хүлээп көргөн

СРЭ-ниң Турцияда өлчүн Н. С. Рыков Турцияның премьер-министри генерал Д. Гюрсельге барып чораш болгаш Совет чазактың дасканы-биле моон адаанда медегледи кылган: «Турцияның чаа чазаның тургустунганын дугайында дыңдадым Совет Социалистик Республикаларының Эвилелиниң чааза меде кылдыр хүлээп алгаш, дээрти генерал Д. Гюрсельге баштаган Турк республиканың чааза алган бузу-биле болуңду хүлээп көргөнн моон-биле медеглөп турар.

Н. С. Хрущевту чалап турар

ВЕНА. (СЭТА). «Фольксштимме» солунун дыңдаганы-биле алырга, Н. С. Хрущевтуң Австрияга чеде бээр дови чокушулаан турум боттарының ажылдып турары бүдүрүлгелерге келдири-биле ону чалап турар ажылчы чоңарың чагалары шуужуп үрүгүчүлөшпаш.

А. Н. Косыгин Римге чораан

РИМ. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Дарганың Бирги оралчымы А. Н. Косыгин май 31-де Италияның даштыкы херектер министри Антонио Селенге барып чораш болгаш ийи чурттарың ара-

Монтгомериниң медеглели

ЛОНДОН. (СЭТА). Кыдат Улус Республикасы чораш эвек келген ангил фельдмаршал Монтгомери Лондоннуң аэродромуна медеглел кылган, чаа Кыдатты оон дыка сонугураанын айтыган. Кыдатка чоруп турганының үеинде четтиккен чүүдлерин шүптүзүп көргөн болгаш ол-ла үениң дургуула-да кыдат ууртукчулар-биле кам ууда беседалашканы ол медеглэв. «Чаа Кыдаттың дугайында Барың чүкте хэй саның меге тайкылар бар дээрин мен бидим. Чаа Кыдат эргизилден артык дээр болда-га мен каттыжар мен» — деп ол чугаалаан.

Турцияда болушкуннар

АНКАРА. (СЭТА). Турцияның түр чазаның хуралының соонда парлаан дыңдадыга ук хуралга моон адаанда шилтир чангыс үн-биле хүлээп алдыганы деп Анкараның радиоу медеглээн: 1. Чангыс ада-чурттуларның материалдык болгаш сагыш-сеткилдиг амыдыралының деңгээли бедилеринге эргежок чугула бүгү кемчелерин доп-дораан алыр. 2. Хамаатыларның аразында маргылдаларын болгаш амыч чок болушкуннарын болдурус төлөөдө, шилчиге үеинде политиктиң партиаларың ажыл-чорудугаларың жортулар. 3. Мурундагы чазактын үндүрген, эргелерге болгаш шының чорукка уур болуп турар бүгү хойдуларын болгаш айтышкынарын күш чок болдулар. 4. Чурттуң иштинде сак-төө байдалы экижидерин болгаш уаутуң материалдык амыдыралың экижидерин эргежок чугула кемчелерин доп-дораан алыр. 5. Политиктиң болгаш шериг-даа база экономикадык болгаш сак-хөнүң-даа талазы-биле даштыкы күрүлелерге хамаарыштыр мурунда турган чазактың бүгү хүлээлгелерин хүлээп алыр, бо айтыр талазы-биле чогуур кемчелерин алыр. 6. Делегейниң бүгү күрүлелери-биле, эң ылаңгыя бистерин эвилелчидерин болгаш кожа-хелбэ болуп турар чурттар-биле эң-найыралчы харылааларың тургузар. Тайбынга бараан болуру дээрге, Турцияның даштыкы политиканың бирги чүүлү болгаш принципи деп хүлээп алыр. АНКАРА. (СЭТА). Анкараның шериг учулыңда хорутталда чыдар Турцияның президентизи турган Джемаль Баяр майның 30-ден 31-же дүнесинде кымыкта-нып-хордааның амы-тынынга бөлү четтирерин оралдышкан деп дыңдадып турар. Ол, галстугу-биле балыганы астыныпкан, мичаа-даа дежурный офицер чедө бергеш, ону кешипкен. НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Юнайтэд

Норвегияның даштыкы херектер министриниң медеглели

ПАРИЖ. (СЭТА). Франс Пресс агенттигидең корреспондентизи Ослодан мынчаар дамчыткан: Даштыкы херектер министри Хальвард Ланге стортинге (парламент) чүве чугаалааш, чурттар аразының девискээрлериниң кырынга разведка кылып ужулары-биле эвилелчилер-ниң чангыс-даа самолётунга кабинеттиң тускай чөпшөөрлери чокка моон сонгаар чөпшөөрлери бербес деп медеглээн. Ол мынша Ланге, даштыкы политика талазы-биле чүве чугаалааш, ипаз колдуунда-ла совет девискээриниң кырынга май 1-де дүжүр аттырган америк шеригиң «У-2» деп тайгымчты самолётун херектеринге холбашкы чүүлү чугаалаан. Оон медеглэни болза: «Сөөлү-үйи чылдарың тургуула эвилелчилериниң самолёттарың чурттар

ВЕШ ЧҮС ДАШТЫКЫ ДАЛАЙ ӨРТЭЭЛДЕРИНДЕ

Делегейниң кайы-даа булуңнарына совет флотун корабилери чедө берип турар. Олар дээрге Атлантиканың, Оокум болгаш Индий океаннарың сууларына экидирип, Чер ортузу, Архантика болгаш Балтий далайларын өртөөлдеринге бо-ла доктаай бээрлер. Чүгө сөөлү 12 айың дургуула безиң даштыкы далай өртөөлдеринге бистиги чуртувустун 500 ажыг суднолары чораан. Совет суднолар даштыкы садыглар турар рудаларың, хөмүр даштыкы, металлдың, нефтиниң, тараның дөш оон-даа эске чүктөрүн дажыганың тандырып турар. Чижээ, Каттышкан Араб Республикада тулуп турар бедик Асуан плотинаың тулдуна херектөөр техниканы болгаш материалдарың, Индияга

ГДР-ниң барыын кызыгаарында өнчүк-чөңгөөлөр

БЕРЛИН. (СЭТА). ГФР-ниң кымыгаар камгалааның талазында болгаш Барыын Германияның чүүлү-бүрү милитаристичи организацияларының үлөтүлүп турар өнчүк-чөңгөөлү чоруктары Герман Демократтыг Республикасының барыын талазы кымыгаарында үрүлүчү болуп турар деп АДН агенттигидең медеглээн. Барыын Германияның чөңгөөлери шлюштарың болгаш үрүгдечилерин ГДР-же кирип турары-биле чөргөштор кымыгаар тулдуларың үрүлүп, ГДР-ниң кымыгаар политикаың ажылдакчылары, а ол мынша Герман Демократтыг Республикаың кымыгаар чогуунда районнарының чурттакчыларың дорамчылап турар деп ГДР-ниң иштиги херектер министрствозунуң талазекчици Зульге парлаат конференцияныга чүве чугаалааш дыңдапкан.

„У-2“ ГФР-ден ужуруп үнүп турар

БЕРЛИН. (СЭТА). Юнайтэд Пресс Интернетидең америк телеграф агенттигидең дыңдадын «Нейсе-дегилда» солун парлап үндүргөн. Мында чугаалап турары болза, Майнда-Франфурт хоорайда (ГФР) аэродромда «У-2» деп хөвирниң самолёттары бар. Сөөлү үеде «У-2» деп самолёт Шпандгамеде туруп турар барыынгерман аэродромуң «уулаан» ужуруп үнүп турар апарган деп ук солун айтыган, барыынгерман девискээрин ССРЭ-ге удуур шпичоту болгаш агрессивни ужудушкуннарга ажылдаары-биле Каттышкан Штаттарга болуң эрге-чагыргалары чөпшөөрлөни америк телеграф агенттигидең ол дыңдадын бадтыкан турар дээрин шыйың медеглээн.

Полицейжи үүлгедийшкуннар

ПАРИЖ. (СЭТА). Франкфурт фанштиг көрүм-чүрүмүңа удураалганы илереткен демократтыг кижилерге хамаарыштыр Франкфурт эрге-чагыргаларың оосаала чөк кадыгдошкун ажылдашкынарының дугайында медеглер Испаниядан кээп турар. Барселонга диктатор Франкочу чоруп турганының үеинде элзөн каш испан министрлериниң олурушканы хуралдарың бирөөниң чымылганар Каталоннуң республиканың гимниин ырлашкан. Ол гимниин чаа-каш хоруп каан. Чымылганарың аразында элзөн каш студенттериниң, болукчуларын, амчилерин болгаш башкыларың тулуп хорутташ, аларны полиция черинге араатанып ёзу-биле өтпөп турган. Оң даартамында Барселоннуң епископ-ламааның бажының аянтыга Франкочу полицияның болгаш шериглериниң кара-турамында үүлгедийшкуннеринге килеззөн чүдүкчүлериң чыскаалы болган. Монсерратта католиктик Бенедиктинск хурезиниң улуг ламазы ол тулуп хорутташкынарга удураалганының меде кылдыр Франкочун чорутуруга алдар болдурган байырың шыйыгалага олжурдуруң чалаганында ойталлаан деп Мадридте Франс Пресс агенттигидең медеглээн.

ЭМЧИНИН СҮМЕЗИ Ижин рагы чүдөн тыптырыл

Ижин рагы колдуунда-ла хоочураан гастриттин, ылаңгыя килород чок гастриттиң уламандан тыптыр. Ижин рагы колдуунда кижин ортузу чедө берген азы назылап улгады берген кижилерге колдады тыптыр, мынчаарга ижин рагы бичин уругларга хөвар-да бол, база таваржы берилээр. Ижин рагының тыптып келгенин демдектери янзы-бүрү, оон-биле аарып ателээр эрте-ле бидинде берип болур. Мынчаарга ол аарыгын баштайгы демдектери көстүп ателээр билек-ле эмчиге барып, оон дуаламчыын алыр чорук ол хоралыг аарыгдан аарып ателзөн кижилерин эрте-дээр өмнөп акартиринге дуаалаар. Ижин рагыңдан аарып ателзөн кижин чөм чиринге хөнү чокта-лып, харын чөмниң чагай чылдында-ла тодуу алаар ийикке азы өвөөл-ле чөм чигенде аажок тоткан шилчигил апар. Чамдык эртенерде хөнү булганар, харын-даа кузар суг алыр. Ол үеинде аарып кижин суларар арып басырлар, шаг-шинээ хөлчөк төнер, ажалдаар хөнү чидер, хордалчал база долгандыр бүгү чүвеге сонугурамың чиде бээр. Ижин рагың оон ынай ха-нылап кежээлэй берген үеинде чамдык демдектер харын ижиниң бодундан бидиниң ателээр. Мынчаарга ижин дымдагыр, сартгыр апар. Чамдык эртенерде ижиниң байдалы аарып кижин чөм чиге-вөөндө-ле безиң аартап бээр, харын ижин хөвер-даа бээр. Ижин рагыңдан аарып ателзөн чамдык кижилер өйттөн кылган чөмнерге, амдан-сүүзүңүң чөм-нерге хөнү чокталыр болгаш чөм чип албаныңа хөмүдөөр болдулар. Бо аарыгдан аарып ателзеп турар үеинде аарып кижиниң байдалы кыдык кижидиң ыңдыга онза ылаттынымас. Чүгө арып ателзөн кижиниң ары сартгыр, арып ателээр, оон мага-бодунун кижиниң байдалы кургап, калыт-калтышкык шилчигил апар. Ындыгын төвөөнүң кижиниң бодунуң организминде кижиниң үрүлүчү ичтөөнөйлиг билеп ап, ижин рагыңны тыптып болуруң үстүңде демдектери бидиниң ателээр билек-ле эмчиге барып, оон чогуур дуааның «й-шаанда алыр эргежок чугу-ла. Мынчаарга ижин рагыңдан үрө араан кижилер доктаамал өмнөдө болгаш өмчиниң айтышкынарын чөмө чыдып болбас болгаш чылда 1-2 ууда кында шилчигелерин ыаыла эртер ужурулур. Эргим хамаатылар! Бодунарың кыдырың камгалалар. Мынчаарга рагы өмнөп каалтып болурун утпалар. Мынчаарга ижин рагың чедийшкунниң өмнөп каалтарыга кол-ла дуалагы чүве болза, оон баштайгы демдектери бидини билек-ле онкология диспансериниң амчилеринге барып, аларын чогуур өмч чугу-зын алырын база утпалар. Я. КЛАТ, областың онкология диспансериниң кол эмчиси.

КАР-ның агаар делгемверин израиль самолёттар үрөп турар

КАИР. (СЭТА). Тайбыңдымга талазы-биле египет-израиль каттышкан комиссия май 26-да дүш үеин турда Синай чартык ортукта Эль-Кусейф деп чурттакчылыг черин чогуунга КАР-ның агаар делгемверин ийи израиль самолёттарың грезиниң буруу шапкан шилтирени хүлээп алганын парлаат дыңдапкан. Ук комиссияны тускай дыңдадымга чугулап турары болза, «тайбыңдымга дугайында дугуружуганы Израильниң талазында үрөп уламчылашканын турарыңа холбаштыр ук комиссия хөмүдөөлү медеглэни алырдып турар болгаш ымыг ымыг үүлгедийшкуннар ооса-дырынче израиль эрге-чагыргаларың кыйгырган.

СПОРТ Түңнел удавас үнер

Спорттун «Труд» ниятелиниң бирги чери дөш бут-бөмбүкүн ийи маргылдазы болуп турар. Турканың бут-бөмбүкчүлери боду-нуң шөлүңе Кызылдың пассажирлер АТК-зының командасын хүлээп алган. Турканың командасының чурум чок болганы-биле оон 4 шак озадалп ателзөн болгаш б/о санга, транспортчуларың тилекчел-биле дозулган. Бо ужуражымшың-биле ийи зонаны оюулар дозулган. Пассажирлер АТК-зының командасы 4 ком-манданы уткан, бир команда-биле хайып болуп, бодуну зонаныга бирги черин алган. Олар адиянжыкчыларын халлазычык адиянжыкчы 29 бөмбүктү кыр төлкен болгаш боду-нуңуң 2-ий эрттирген. Ийи черде тифографияны ийи командазы, үш-күтүлдө—Туран, Даразында черлер-де тулуп трезини, ийи зонадуңуң, 46-гы чер шилчигээр экспедицияны командалары. Кызылга тифографияны 1-ги командазы «Комму тулуп» командазы 4.0 санга уткан, бодуну зона-ныга бирги черин алган. Полиграф-фистер 6 команда-биле ойнаш, алар-ны доозаны уткан болгаш ол ком-мандаларың халгаларыңче 60 бөм-бүктү кырып, бодунуңуң чүгө 1 бөмбүктү эрттирген. Финалга ийи зонадан Чадааның, Хову-Аксиниң командалары, үшкү зонадан Кызылдың пассажир-лер АТК-зының болгаш тифография-ны ийи командазы ойнаар. Бирги зонадан тифографияны бирги коман-дазы болгаш ам ол зонага ойнаар 2 оюн эрткен соонда ийи чери ал-ган команда болуп турар. Ю. МЫЛНИКОВ, маргылдааның кол секретари. * * * Культурадык болгаш дыштаныла-ның Гастелло аттыг паргының бут-бөмбүкүн шөлүңе «Динамо» болгаш шеригниң Н кеззиниң бут-бөм-бүкчүлериңиң эш-хуузуңуң ужура-жымшыканы болган. Оюнуң баштайгы чартында ди-намочулар 1 санын кырген. Ийичал-ла-ла Н кеззиниң ойнакчылары ни-шпатыны алган, ийи команда-биле холдал кырыпкелер. Оларны он-талакы халлачымы Д. Шувин 2 бөм-бүктү кырыпкелер. Оюн төнөр дей бер-генде динамочулар хары атаканы кылган. 1 санын немер алганар. Ужуражымшың 2.2 санга, хайып болуп төнгөн. С. ОЮН.

Күрүнени болдурган

КАИР. (СЭТА). Каирде хоорайны транспортун ээлеп турар компания-ларын хуу өчүлериң күрүнени болдуруу дугайында айтышкыны КАР-ның президентизи Насер берген. Күрүнеге шилчиген өчүлериң чазактың кол транспорт органи-зацияныга хүлээди. Компанияларга хөмөзияни төлөп бээр.

КИНОТЕАТРАЛГА

Бөгүн «ВЛКСМ 30 чылы» (Улуг залга): «Андрейка»—эртениң 10 шакта. «Кижин өттинип, чазымы» («Человек менечт кожи») — 12, 2, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда. «ВЛКСМ 30 чылы» (Биче залга): «Каталонияга бараан» («Товар для Каталонии») — 5, 7, 9 шактарда. «Каа-Хем»: Мультипликация — эр-тегиниң 10 шакта. «Кудумчудан кый-гы» — 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда. «Восток»: «Андарган кур чер» (2-ги сериязы) — («Поднятая целина») — 3, 5, 7, 9 шактарда. «Летний»: «Яша Топорков» — 5, 7, 9 шактарда. «Буратинонуң ужураалары» («Приключения Буратино») — 1, 3 шактарда.

Пакистан хоорайларныкырында ужуруп турар

БАБУЛ. (СЭТА). «Анис» солунун дамчыдып турары болза, Пакистанда мурунда чоруттуңуң турган шериг өрөдигелериниң ыракт улуг дем-чөөдиге пакистан шериг-агаар күш-териниң улуг шериг өрөдигелери ателзөн. Нейшара болгаш Реал-пурда туруп турар пакистан шериг-агаар күштериниң реактивтиң само-лёттары пакистан хоорайларныкы-рынга «дайынның самолёттары» болуп алгаш болжал турар кылдыр ужуруп чоруп турганар. Пакистан-ның шериг-агаар күштериниң шериг өрөдигелери АКШ-тан Муруну-Чөөн Азияга 120 америк самолёттарың чө-рүдүкчаның-биле калсырлажып турары-че кол кичээлгени ол соңун ул-ландырып турар.

«ШЫН» СОЛУННУН 1960 ЧЫЛДЫН ИЙИГИ ЧАРТЫНГА ЧАГЫЛДАЗЫ ЧОРУП ТУРАТ

«Шын» солуну чыгыдып алырын эрте: 6 айда 30 рубль. 3 айда 15 рубль. Чыгылганы харылааның бүгү контрларды, салбыралы болгаш бодуругелерге, организацияларда, колхозтарда, совхозтарда хей-инти төлөөлери хүлээп алыр. Номчукчулар, «Шын» солуну бо чылдың ийиги чартында чыгыдып алынар! СОЮЗ ПЕЧАТЬ.